

EIM Beleidscafé

ZZP'ers: status aparte?

9 juni 2008
Lucent Danstheater, Theatercafé Studio 3
Den Haag

EIM Beleidscafé

Op donderdag 9 juni is in het EIM Beleidscafé aandacht besteed aan een groeiend fenomeen: de Zelfstandige Zonder Personeel oftewel de ZZP'er. Dat een dergelijke afkorting inmiddels een bekend en ruim gedeeld begrip is geworden zegt al iets over de snelle opkomst van deze nieuwe klasse ondernemers. Of is er niets nieuws onder de zon?

Zelfstandigen zonder personeel (ZZP) stonden het afgelopen jaar uitgebreid in de belangstelling. Er zijn en worden diverse onderzoeken over het fenomeen ZZP verricht, er zijn allerlei ZZP-bijeenkomsten, en ook de politiek houdt zich uitgebreid bezig met de ZZP'ers. Toch is er nog steeds veel niet bekend over ZZP'ers. Het meest in het oog lopend is daarbij de definitiekwestie. Een belangrijke reden voor het ontbreken van kennis is de mate waarin ZZP'ers en ondernemers van elkaar verschillen (wat eveneens van de definitie afhangt). Is een ZZP'er een ondernemer of is ZZP een nieuwe vorm van werknemerschap? Kortom: wat is de status van het ZZP-schap?

ZZP'ers: status aparte?

In het EIM Beleidscafé gaan de sprekers dieper in op het thema 'ZZP'ers: status aparte'? EIM doet dit door het ZZP-schap vanuit recent onderzoek te belichten. Een van de EIM-experts op dit terrein, drs. Paul Vroonhof, zal het gespreksthema inleiden op de ZZP'er als persoon, als opdrachtnemer, als klant en als onderwerp van wet- en regelgeving. Vanuit deze invalshoeken zal Paul Vroonhof de genodigden uitdagen hun visie hierop te geven.

Sprekers:

- Jeanette Paul, ZZP'er (zelfstandig adviseur)
- Alex-Jan de Jong, directeur Flexchange
- Marleen Jansen, sectormanager commerciële dienstverlening (team Cijfers & Trends)
- Mei Li Vos, Tweede Kamerlid PvdA (dossierhouder ZZP).

Na een hartelijk welkomstwoord van Yvonne Prince (directeur EIM), met de verheugde constatering dat er ook ZZP'ers op deze bijeenkomst zijn komen opdagen naast vertegenwoordigers van de overheid, financiële instellingen en belangenorganisaties, neemt Paul Vroonhof het woord.

Paul Vroonhof is blij met het thema van dit beleidscafé. Er is in de afgelopen jaren al wel onderzoek gedaan naar ZZP, maar toch kleeft er nog veel onduidelijkheid aan de status van de ZZP'er. Je komt ze nu overal tegen, nog maar 10 jaar geleden was een ZZP'er volledig onbekend. En toch weten we niet waar we ZZP precies moeten plaatsen. Volgens Vroonhof bestaat de ZZP'er dan ook niet. Er is een grote verscheidenheid aan ZZP'ers, ze zijn werkzaam in verschillende sectoren als schilder, ICT'er, agrariër en ook als winkelier in de kleine detailhandel. Toch zijn er duidelijke overeenkomsten. De grootste overeenkomst is dat de ZZP'er zijn eigen vaardigheden verkoopt. Dat kan pure arbeidskracht zijn of vakmanschap of kennis op een specifiek terrein. Uit onderzoek blijkt dat de startmotieven van ZZP'ers overwegend positief zijn. Motieven als flexibel kunnen werken, eigen baas zijn, combineren van werk en zorg of kwalitatief beter werk willen leveren, doen velen de overstap maken naar zelfstandig ondernemerschap. ZZP'ers werken hard en dat werpt zijn vruchten af. In sommige sectoren, vooral de bouw, zijn ZZP'ers inmiddels onmisbaar. ZZP'ers hebben dan ook veel opdrachtgevers. 70% van het midden- en kleinbedrijf en 60% van de consumenten in Nederland heeft wel eens een ZZP'er ingehuurd. 15% van de ZZP'ers denkt er dan ook wel eens aan om zelf personeel in dienst te nemen. Vroonhof typeert de motivatie voor het ZZP-schap als volgt: je hebt de ZZP'er die bewust voor zelfstandigheid heeft gekozen als uitdaging en voor zelfontplooiing. Minder voorkomend is de ZZP'er die gedwongen is tot zelfstandig ondernemen, bijvoorbeeld door een gevangenisverleden. Dan zijn er goudzoekers die denken door zelfstandig ondernemerschap in korte tijd veel geld te verdienen, bijvoorbeeld in consultancy. Veel voorkomend onder vrouwen is het deeltijdondernemerschap als aanvulling op bijvoorbeeld zorgtaken. En ook zijn er 'schijnzelfstandigen' die bijvoorbeeld voor een en dezelfde werkgever opdrachten uitvoeren. Belangrijk voor veel ZZP'ers is het netwerk van opdrachtgevers en andere hun bekende ZZP'ers voor bijvoorbeeld tips en kennisoverdracht. Ook de eigen accountant kan daartoe behoren, als de expert van regelgeving. Uit onderzoek blijkt overigens dat starters uit een uitkerings situatie dezelfde kans van slagen hebben als de overige starters. Zorgelijk is dat van alle ZZP'ers 40% een arbeidsongeschiktheidsverzekering heeft en dat 70% een of andere vorm van oudedagsvoorziening heeft. Natuurlijk zijn er een flink aantal ZZP'ers die rekenen op financiële

bijstand van hun partners, maar toch kan dit gezien de populariteit van ZZP flinke gevolgen hebben voor de sociale voorzieningen bij neergaande economische ontwikkelingen. Een ander risico is dat ZZP'ers zich geen tijd gunnen en niet investeren in opleiding en ontwikkeling. Hierdoor kan een aanzienlijk deel van de beroepsbevolking in de loop van jaren op achterstand komen en niet meer goed in staat zijn om aan te haken op nieuwe ontwikkelingen in kennis op diverse vakterreinen.

Mei Li Vos en Paul Vroonhof

De eerste presentatie van Vroonhof is meteen een introductie op de volgende spreker Jeanette Paul. **Jeanette Paul** is uitgenodigd als ervaringsdeskundige ZZP, al is ze niet blij met de term ZZP. Paul ziet het zelfstandig ondernemerschap als een fase in haar carrière. Na 5 jaar in het onderzoek, 10 jaar bij een communicatieadviesbureau en 5 jaar bij een departement in Den Haag te hebben gewerkt ziet ze het als een nieuwe uitdaging om zelfstandig te werken. Maar waarom moet een ZZP'er een aparte status hebben? Wat is er anders aan een zelfstandige zonder personeel dan andere zelfstandigen met personeel? Waarom is een dergelijk hokje nodig, voor wie? Is een ZZP-hokje nodig om ondernemerschap te stimuleren? Wat is de noodzaak voor afbakenen? Voor Paul past het zelfstandig ondernemen in haar huidige levensfase, na 20 jaar voor een werkgever gewerkt te hebben. Volgens haar moet de focus niet zozeer liggen op het ondernemen zonder personeel of dat voor onderzoek een definitie handig is, maar op de motieven voor zelfstandig ondernemen. Deze liggen in de lijn van doen waar je goed in bent en de vrijheid om dit te doen op je eigen manier, wanneer en waar je dit uitkomt. Soms ook om redenen een idee uit te voeren waar anderen niet in geloven. Paul heeft mensen ontmoet die bijzondere ondernemingen zijn begonnen op nieuwe behoeften in de maatschappij, zoals de windmolenmakelaar en de paniekverhuisservice. Oplossingen gericht op ontstane behoeften na innovatieontwikkelingen of sociale veranderingen. Ondernemen is geloven in eigen ideeën en mogelijkheden en die dan vervolgens in de praktijk brengen. Er zijn, denkt Paul, relatief weinig mensen die dromen over veel geld of macht. Ze heeft dan ook moeite met de typeringen van Vroonhof als schijnzelfstandigen, gedwongen zelfstandigen of goudzoekers. Het geeft een negatieve beeldvorming. De trend in de beeldvorming over ZZP'ers is dat deze niet meer te keren zijn. Kan de toon niet wat vrolijker?, vraagt Paul zich af. Misschien komt het deels door de ZZP'ers zelf. Ze nemen voor hun onderneming flitsende namen, suggereren op hun websites dat ze een redelijk groot bedrijf zijn, zogenaamd personeel hebben en diverse vestigingen. Op die manier begint aan het ZZP-schap een beeld te kleven van 'ondernemertje spelen'. Om ondernemerschap juist op een positieve manier te stimuleren heeft Paul tot besluit een drietal tips voor de beleidsmakers: 1. Maak beleid dat het werken als ZZP stimuleert; dit is iets anders dan het wegnemen van risico's, 2. Maak beleid

resistent voor frequente transities tussen werknemerschap – werkgeverschap – werken als ZZP, 3. Werk aan positieve beeldvorming over zelfstandigen.

Vroonhof schetst in het kort de ZZP'er als opdrachtnemer. Hij schat dat de ZZP'ers in Nederland in totaal zo'n 30 miljard euro omzetten. De trends wijzen voor ZZP'ers in een positieve richting. 40% van het MKB denkt in de toekomst vaker en meer ZZP'ers in te zetten. Er is bij het MKB duidelijk behoefte aan flexibilisering en aan specifieke diensten of vakkennis. Opvallend is dat vooral jonge bedrijven vaker voor ZZP'ers kiezen. Het kan zijn dat juist bedrijven in ontwikkeling het minder aandurven om personeel in dienst te nemen. Dit kan met het ontslagrecht samenhangen. Hoe ga je met ZZP'ers als opdrachtnemer om? Er zijn er in dit verband een aantal die nog de nodige aandacht verdienen. Zo is er de rol van bemiddelaars en detacheringsbureaus, de belastingtechnische aspecten als werkgeverspremies, sociale lasten en loonheffingen, de overheidsaanbestedingen via grote raamcontracten en de toename van certificeringseisen.

Jeanette Paul

De volgende spreker, **Alex-Jan de Jong**, directeur van Flexchange, gaat hier verder op in. Flexchange werkt als arbeidsmarktintermediair voor de overheid. Het bureau valt onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken, de overige ministeries zijn aandeelhouder. De vraag naar tijdelijke diensten en personeel door de overheid wordt door Flexchange naar de markt vertaald. Flexchange genereerde in 2007 een omzet van 54 miljoen euro, voor 2008 wordt een omzet verwacht van 90 tot 100 miljoen euro. De arbeidsbemiddeling wordt door Flexchange voornamelijk via internet aangeboden en geregeld. Flexchange werkt momenteel voor een groot aantal overheidsinstellingen, zoals de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Verkeer en Waterstaat, stichting ICTU, Algemene Rekenkamer, de Tweede Kamer der Staten-Generaal en de Nationale Ombudsman. Door onder meer de globalisering, door deelname in de EU, wordt de roep om een kleinere slagvaardige overheid steeds luider. Het past in deze tijdgeest van flexibilisering dat ook de Nederlandse overheid vaker gaat insourcen en outsourcen. Het werkt efficiënter wanneer ministeries dit gezamenlijk en integraal oppakken door bijvoorbeeld het centraliseren van de beheerstaken. Door flexibilisering ligt het voor de hand om het ambtenarenrecht te moderniseren. In plaats van over afdelingen en taken te spreken hebben we het over 'pools' en projecten. De inkoop van diensten en personeel moet bijvoorbeeld gebundeld worden binnen het kader van een vooraf afgesproken raamwerk. Dit soort van categoriemanagement moet de inkoop zo goedkoop mogelijk maken. Want dat is wat de burger uiteindelijk wil: de overheid die zijn uitgaven in de hand houdt. De raamovereenkomsten zijn in hun huidige vorm vaak niet aantrekkelijk voor het midden- en kleinbedrijf. Ze beslaan meestal enkele jaren, waardoor een bedrijf een redelijke omzet moet hebben om eventuele financiële risico's te kunnen afdekken. Door open raamovereenkomsten te maken kunnen ook voor een lager risico ZZP'ers meedingen. Bij Flexchange kunnen ZZP'ers al aankloppen. Een vaak gehoorde klacht is echter wel dat de overheid traag is met betalen. Voor eenpitters kan het lastig zijn wanneer ze een aantal maanden op hun geld moeten wachten. De

overheid moet deze klacht ter harte nemen, want ook de overheid wil bekendstaan als een goede opdrachtgever. Aan de andere kant is het geen slecht idee wanneer ZZP'ers voor gespecialiseerde makelaars werken die als een grote tussenpartij de administratie, verzekeringen en betalingen regelen. Dat is effectiever en het reduceert de individuele risico's en de administratieve lasten van de ZZP'er. Hoe zal dit in de toekomst gaan? Volgens De Jong zal de inkoop vanuit de overheid meer vanuit een grote basis-raamovereenkomst geregeld worden. Een soort van carrousel zal dan in werking treden. Eerst worden alle aanvragen naar alle partners van de *basis*-overeenkomst gestuurd, op dag twee naar partners voor de *specialistische* raamovereenkomst en op dag drie staat het aan iedereen vrij om te reageren. ZZP'ers zullen hierover snel op de hoogte gebracht worden via natuurlijk de site van Flexchange en andere sites van Rijksoverheden, maar ook door mail, sms-diensten of mms-diensten. Mocht een ZZP'er zich aanmelden, dan zal hij snel en accuraat geïnformeerd worden.

Alex-Jan de Jong

ZZP'ers staan tegenwoordig erg in de belangstelling van vakbewegingen en ondernemerorganisaties. Ook diverse brancheorganisaties proberen een brug naar de ZZP'er te slaan. De ZZP'ers vormen op zich een nieuwe markt. Wat zijn de behoeften van de ZZP'er als klant? Uit onderzoek blijkt dat bijna alle ZZP'ers hun financiële administratie uitbesteden aan boekhouders of accountants. Bij banken kloppen ze niet veel aan: ZZP'ers blijken een beperkte financieringsbehoefte te hebben. ZZP'ers zijn wel geïnteresseerd in een op hen afgestemd aanbod van diensten of producten. Veel voordelen biedt volgens Vroonhof het participeren in inkoopcombinaties. Het met elkaar opereren in netwerken of clusters geeft de macht van de groep als voordeel boven de individuele ondernemer. Er zijn nu al veel aanbieders die daarop inspelen met collectieve verzekeringen, debiteurenservices of bijvoorbeeld een tankpas. Wat een financiële instelling als de Rabobank de ZZP'er eventueel hierin te bieden heeft zal Marleen Jansen toelichten.

Marleen Jansen is sectormanager commerciële dienstverlening en neemt ook deel aan het team Cijfers & Trends, branche-informatie die via internet aan ondernemers wordt aangeboden. In haar familie zijn veel ondernemers present en al is ze zelf in loondienst, ze heeft veel respect voor ondernemers. De Rabobank schaarst onder ZZP diegene die voor eigen rekening en risico onderneemt, geen personeel in dienst heeft, arbeidsdiensten verricht (geen groothandel of detailhandel), niet of slechts in beperkte mate over een eigen bedrijfsruimte beschikt en bewust voor deze bedrijfsgrootte heeft gekozen. Volgens Jansen maken eenmanszaken 60% van het Nederlandse bedrijfsleven uit. Vaak is de kwalitatieve insteek vanuit het beroep belangrijk: men wil een betere kwaliteit kunnen leveren dan in loondienst mogelijk is. Daarbij spelen ook zaken als zelfstandigheid, flexibiliteit en vrijheid een rol. Het is daarmee ook vaak een keuze in een bepaalde levensfase. Het ZZP-schap is bijvoorbeeld goed te combineren met zorgtaken voor een gezin: 60% van de ZZP'ers werkt vanuit huis. Ook valt op dat ZZP'ers graag op een informele manier met elkaar samenwerken of deel uitmaken van een netwerkorganisatie van ZZP'ers. Het niet gebonden willen zijn en op een informele manier willen samenwerken, maakt dat ZZP'ers zich meestal niet

aansluiten bij een reguliere werkgeversorganisatie. Als men advies nodig heeft, wordt dit gezocht in het eigen netwerk of op internet. De behoefte aan financiering of financieel advies is bij ZZP'ers niet groot. Vaak beperkt het zich tot een lening voor bijvoorbeeld het verbouwen van het woonhuis om ruimte te creëren voor het bedrijf. Wel hebben ZZP'ers de behoefte om allerlei zaken in de sfeer van privé-werk te regelen. Het is voor de Rabobank dan ook een uitdaging om met verzekeringsdiensten een goed aanbod voor de ZZP'ers te doen: denk aan specifieke rechtsbijstandsverzekeringen, een arbeidsongeschiktheidsverzekering of een combinatiepakket verzekeringen voor wanneer de partner in loondienst is. Door het ZZP-schap is er een nieuwe groep van ondernemers, de ondernemer is zelf het bedrijf! Zo kunnen er nieuwe branchesoorten ontstaan, denk bijvoorbeeld aan 50+-bedrijven. Het is natuurlijk ook een belangrijke startersmarkt. Om deze markt te bereiken lijkt internet het beste mediakanaal te zijn. Het is belangrijk om via dit kanaal diensten aan te bieden, maar evenzo belangrijk is het bieden van kennis en een eigen netwerk om kennis te delen. Want, stelt Jansen, de ZZP'er is een kwalitatief gedreven ondernemer en zeer 'eager' op kennis. Jansen wekt de indruk dat de Rabobank voor deze nieuwe ondernemersmarkt al klaar lijkt te staan.

Marleen Jansen

Vroonhof stelt vast dat op het gebied van wet- en regelgeving voor de ZZP'er nog wel het een en ander te doen valt. Een nadeel is dat de organisatiegraad van ZZP'ers vrij laag is en diens gevolge beperkt vertegenwoordigd in Den Haag. Er zijn een aantal ZZP-gerelateerde zaken die verbetering behoeven zoals arbo-bescherming, arbeidsongeschiktheidsverzekering en administratieve lasten. Verder kan de overheid zelf maatregelen nemen om aanbestedingsprojecten toegankelijker te maken voor ZZP'ers en door haar eigen betalingsmoraal te verbeteren. Ook in de sfeer van ontslagbescherming en mogelijk afgedwongen ZZP-schap is nog veel onduidelijk. En is het vanwege fiscale overwegingen wellicht nodig om de ZZP'er juridisch een status aparte te geven? Tweede Kamerlid Mei Li Vos (PvdA) zal op dit soort zaken nader ingaan.

Mei Li Vos is vooral landelijk bekend geworden doordat ze een eigen vakbond oprichtte met het doel om de belangen van werkende jongeren, flexwerkers en freelancers te behartigen. Ze heeft zelf ervaring op dit terrein opgedaan als freelance publiciste. Volgens Vos geeft dit kabinet veel aandacht aan ZZP. En het is ook nodig. Zo weet ze dat bij de Publieke Omroep arbeidsrisico's op de freelancer wordt afgewenteld. Iets soortgelijks gebeurt in de bouw. Maar is het nodig om voor flexwerkers of freelancers een aparte categorie te benoemen? Volgens Vos biedt dat geen oplossing, de problemen zullen er niet mee opgelost worden. De visie van de PvdA is dat het ook in zelfstandige beroepen gaat om zelfstandige ondernemers. Wel moeten alle regelingen hieromtrent doorgenomen worden en de overbodige regelingen meteen weggehaald worden. Dit is een belangrijke taak voor het kabinet. Belangrijkste probleem hierbij is dat deze groep zelfstandigen in Den Haag beperkt vertegenwoordigd is. Zo zit in de SER geen vertegenwoordiging van zelfstandig werkende mensen. Vos betwijfelt of een organisatie als MKB-Nederland een goede vertegenwoordiger is voor deze groep zelfstandigen. Misschien dat het Platform voor Zelfstandige Ondernemers (PZO) hierin meer kan betekenen? Het belang van een goede

arbeidsongeschiktheidsverzekering is bij veel ZZP'ers onbekend. En vaak is het ook te duur voor een zelfstandig werkende. Meestal zitten in dit soort polissen geheime risicotabellen: zo kan de premie stijgen wanneer de ZZP'ers veel buitenwerk doen. Vos heeft in de Tweede Kamer een motie ingediend voor verplichte collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, zodat de kosten lager uitvallen. Een gezamenlijke inkoop is goedkoper. Er is echter in de Kamer echter geen meerderheid voor dit voorstel. Een ander probleem is dat veel zelfstandigen geen of een slecht pensioen hebben geregeld. Vaak zijn er in verschillende levensfasen veel kleine pensioenen aangelegd die bij elkaar gesprokkeld moeten worden. Wat dit betreft moet het 'pensioenbewustzijn' bij zelfstandigen verbeterd worden. Vos vindt dat de aanbestedingsprocedures van de overheid ook ruimte moeten geven voor de ZZP'er. Het meeste geld gaat nu naar de Berenschotten. Ze is dan ook benieuwd welke rol Flexchange hierin zal spelen, ze had nog niet eerder van Flexchange gehoord. Het zijn de grote bedrijven die nu een soort bemiddelingsrol spelen: bijvoorbeeld op het gebied van ICT is Getronics een grote partij die vervolgens zelf ICT-deskundigen inhurt. Een directe vraag vanuit de overheid aan ZZP'ers zou mogelijk moeten zijn: een klusjesman.nl voor de overheid. Ondanks de vele zaken die voor ZZP'ers geregeld moeten worden is Vos wel van mening dat in de afgelopen kabinetsperiode al veel slagen gemaakt zijn zoals de VAR (verklaring arbeidsrelatie) waardoor de ZZP'er en de opdrachtgever omtrent loonheffingen meer fiscale zekerheid hebben gekregen.

Mei Li Vos